

РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ – СИЛИСТРА
ДИРЕКЦИЯ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА
НА ЗДРАВНОТО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА
ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ ЗА 2020г.

Анализът и оценката на здравословното състояние на децата и учениците в област Силистра са изготвени на базата на:

- ✓ Обобщените данни за здравословното състояние на децата и учениците, изготвени от медицинските специалисти от здравните кабинети въз основа на предоставените им от личните лекари талони от профилактичните прегледи, съгласно Наредба №3 на МЗ за здравните кабинети в детските заведения и училища (обн. ДВ. бр.38/2000г);
- ✓ Наредба № 8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията (обн. ДВ бр.92/2016г);
- ✓ Схемата за анализ на здравословното състояние на децата и учениците с приложени таблици (писмо на МЗ № 32-00-138 от 06.10.2005г.)

През учебната 2020/2021г. в област Силистра функционират 24 детски и 44 учебни заведения. Детските градини в някои общини са обединени с общо ръководство и филиали.

По данни на РУО, броят на децата в детските заведения е 3080, а на учениците е 9324 .

С профилактични прегледи са обхванати 3001 деца (97,43%) и 8826 ученика (94,65%). Децата са разпределени в 145 групи, а учениците в 487 паралелки.

В анализа е включена информация за деца и ученици, които посещават детско или учебно заведение и имат извършен профилактичен преглед. За ученици от 3 училища (ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна, СПИ „Хр. Ботев“ с. Варненци, ПГСС с. Ситово) не е подадена информация за здравословното състояние и физическото им развитие.

Проучването и анализа на здравното състояние, физическо и психическо развитие на децата и учениците е една от основните дейности на направление „Профилактика на болестите и промоция на здравето” в ДОЗ. Тези анализи помагат в съвместната работа с медицинските специалисти от детските и учебните заведения и показват къде трябва да насочим своите усилия в работата ни по укрепване на детското здраве.

Профилактичната дейност и диспансерно наблюдение на децата и учениците се извършва в съответствие с Наредба № 8 (ДВ бр.92 и 93/2016г.) за организацията и провеждането на профилактичните прегледи и диспансеризацията.

Профилактичните прегледи за оценка на физическото, психическото развитие и здравословното състояние на децата се извършват по Методика за провеждане на профилактичните прегледи при деца от 0 до 18 години. Анализът е изготвен за учебната 2020/2021 г. на базата на данните, подадени от медицинските специалисти от здравните кабинети в детските заведения и училищата. Децата и учениците са разделени в 4 възрастови групи: 1-3 г., 3-7 г., 7-14 г., 14-18 г.

На територията на област Силистра са регистрирани 64 здравни кабинета в детски и учебни заведения, които се обслужват от 78 медицински специалисти (10 медицински фелдшери, 66 медицински сестри и 2 акушерки) на целодневен или почасов график. Без здравно обслужване са 3 училища – ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна, СПИ „Хр. Ботев“ с. Варненци, ПГСС с. Ситово.

На новоназначените здравни специалисти се оказва методична помощ и се провеждат тематични обучения по профилактика и промоция на здраве, а с медицинските специалисти от училищата и детските градини в област Силистра през ваканциите се провеждат обучителни

семинари по актуални теми на профилактиката и по национални профилактични програми. Регулярно се провеждат работни срещи между експертите от РЗИ-Силистра и медицинските специалисти от здравните кабинети на учебните и детски заведения.

Остава проблема с кадровия дефицит на медицински специалисти, обслужващи здравните кабинети, особено в по-малките общини, където работят мед.сестри/мед. фелдшери в пенсионна възраст на непълен работен график.

1.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА ДО 7 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Физическото развитие на децата се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на децата се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата.

1.Резултати и оценка на ръста:

През 2020/2021г. по данни представени от медицинските специалисти на детските заведения общият брой включва 3080 деца до 7год. възраст. С измерване на ръст са обхванати 3001 от тях (97,4%), а при 79 деца (2,6%) не е проведен профилактичен преглед от личните лекари. Данните за обхванатите 3001 деца имат следната структура:

- норма – 2565 деца (85,47%);
- разширена норма - 343 деца (11,42%);
- извън нормата - 93 деца (3,9%), в т.ч. 57 (61,29%) с нисък ръст и 29 (38,70%) с висок ръст.

норма (85,5%)	разширена норма (11,4%)	извън нормата 93 деца (3,9%)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2565	343	57	36

2.Резултати и оценка на теглото:

През 2020/2021г. по данни представени от медицинските специалисти на детските заведения сочат общ брой 3080 деца до 7год. възраст. С измерване на тегло са обхванати 3001 от тях (97,43%), а при 79 деца (2,57%) не е проведен профилактичен преглед от личните лекари. Данните за обхванатите 3001 деца имат следната структура:

- норма – 2478 деца (82,6%),
- разширена норма – 373 деца (12,4%),
- извън нормата – 150 деца (5%), в т.ч. 48 (32%) с ниско тегло и 102 (68%) с тегло над нормата.

По данни на медицинските специалисти броят на децата с наднормено тегло е значително по-голям от тези с тегло под нормата.

Продължава тенденцията за увеличение броя на децата с по-нисък ръст и наднормена телесна маса.

норма (82.6%)	разширена норма (12,4%)	извън нормата 150 деца (5%)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2478	373	48	102

3. Физическа дееспособност на децата

Тестовите за физическа дееспособност на децата над 3-годишна възраст са проведени от педагозите в детските заведения. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2020/2021 г. тестове показват, че нормите са покрили 2807 от 3080 деца (91,1%).

4. Диспансерно наблюдение на децата до 7 годишна възраст

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016г. на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризация (обн.ДВ бр. 92/2016г.) децата със заболявания се водят на диспансерно наблюдение от лекари специалисти. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на децата.

На диспансерен учет се водят **29 деца (0,96%)** от общо прегледаните 3001 деца със следните заболявания:

Болести на дихателната система - 34,48% от общия брой диспансеризирани деца.

- обикновен хроничен бронхит – 6 деца
- астма - 2 деца
- други сезонни алергични ринити и други ринити -2 деца

Болести на органите на кръвообращението (сърцето) - 24,13% от общия брой диспансеризирани деца.

- синдром на преждевременното възбуждане - 6 деца
- Митрален (клапен) пролапс - 1 дете

Болести на ухото и мастоидния израстък -10,34% от общия брой диспансеризирани деца.

- Глухота – 3 деца

Психични поведенчески разстройства - 6,89% от общия брой диспансеризирани деца.

- Генерализирани разстройства в развитието – 2 деца

Болести на нервната система -10,34% от общия брой диспансеризирани деца.

- Хидроцефалия -2 деца
- Епилепсия -1 дете

Болести на окото -3,44% от общия брой диспансеризирани деца

- Слепота и намалено зрение – 1 дете

Болести на ендокринната система – 3,44% от общия брой диспансеризирани деца

- Инсулинозависим диабет – 1 дете

Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан -3,44% от общия брой диспансеризирани деца

- Юношески ревматоиден артрит -1 дете

Вродени аномалии - 3,44% от общия брой диспансеризирани деца

- Атрезия и стеноза на уретера – 1 дете

Наблюдава се увеличение на децата за диспансерно наблюдение за 2020/2021г. спрямо 2019/2020 г. с 10 случая.

5. Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на деца до 7 годишна възраст.

При основния профилактичен преглед на децата, проведен от личния лекар в периода септември-декември 2020 г. са съобщени и регистрирани 42 деца със заболявания и аномалии (4,72% от общо прегледаните 3001). Данните са отразени в личните карти на децата, 7 деца са във възрастовата група 0-3 год. и 35 деца във възрастта от 4 до 7 години. В структурата на регистрираните 42 заболяванията водещи диагнози са:

- Хроничен бронхит – 14 случая (33,33 %)
- Затлъстяване – 3 случая (7,14 %)
- Нарушение на рефракцията и акомодацията – 3 случая (7,14 %)
- Глухота – 3 случая (7,14%)
- Вродени аномалии – 3 случая (7,14 %)
- Късни последици от травми – 3 случая (7,14%)
- Специални симптоми и синдроми -2 случая (4,76 %)
- Астма – 2 случая (4,76 %)
- Пневмония – 2 случая (4,76%)
- Други - 7 случая (16,66 %) – други, неврози, специфично заболяване в развитието, смущения в зрението, гастрит и дуоденит.

В сравнение с предходната 2019/2020 учебна година, относителния дял на децата с новооткрити заболявания, посещаващи детските заведения е увеличен с 10 случая - от 1,1% на 4,7%.

II.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Физическото развитие на учениците се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на учениците се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата.

По препоръка на РЗИ-Силистра, медицинските специалисти от здравните кабинети в училищата също извършват индивидуални измервания на ръст и тегло на учениците.

Броят на подлежащите ученици от представените данни на медицинските специалисти от учебните заведения е 9324, а броят на измерените 8826 (94,7%). Не са измерени 498 (5,3%).

1.Резултати и оценка за ръста на учениците

Учениците са разпределени в две възрастови групи (7-14г. и 14-18г.), със следните резултати:

норма – 7067 (80,07%)		разширена норма – 1383 (15,66%)		извън нормата – 376 (4,26%)	
7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.	7-14г.	14-18г.
4619 (52,3%)	2448 (27,7%)	897 (10,2%)	486 (5,5%)	236 (2,7%)	140 (1,6%),

2.Резултати и оценка на теглото:

На 8826 от 9324 ученици е измерено теглото (94,65%), 498 (5,34%) не са прегледани.

Учениците са разпределени в две възрастови групи (7-14г. и 14-18г.), със следните резултати:

норма – 6467 (73,27%)		разширена норма – 1579 (17,89%)		извън нормата – 662 (8,83%)	
7-14	14-18	7-14	14-18	7-14	14-18

4209 (47,68%)	2258 (25,58%)	994 (11,26%)	585 (6,63%)	549 (6,22%)	231 (2,61%)
---------------	---------------	--------------	-------------	-------------	-------------

3. Физическа дееспособност на учениците

Тестовете за физическа дееспособност на учениците са проведени от учителите по физическо възпитание в училищата. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2020/2021 г. тестове показват, че нормите са покрили **8893 от 9324 ученици (95,37%)**.

Напълно освободените от часовете по физическо възпитание ученици са 126 (1,35 %), няма включени ученици в групи по лечебна физкултура.

4. Данни и оценка на здравословното състояние на учениците

През учебната 2020/2021г. са регистрирани и съобщени 69 заболявания (0,78%) от общо прегледаните 8826 ученици.

Структурата на заболяванията, според установените при профилактичните прегледи за учебната 2020/2021г. показват:

- смущения в зрението - 22 ученици (31,88%);
- астма – 11 ученици (15,94%);
- затлъстяване и нарушения на рефракцията и акомодацията – 16 ученици (23,18%);
- вродени аномалии – сърдечно съдова система - 6 ученици (8,69%);
- епилепсия - 3 ученици (4,34%)

Останалите заболявания (пневмония, алергичен ринит, хипертонична болест, специфично заболяване в развитието, диабет, болест на щитовидната жлеза) са общо 12(17,40%), представени от единични случаи.

5. Диспансерно наблюдение на учениците

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията, учениците с диагнози, подлежащи на диспансерно наблюдение, се обслужват от лекари специалисти по профила на заболяването. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на учениците.

На диспансерен учет се водят 112 ученика (1,26%) от общо прегледаните 8826 ученика.

Най-голям е броят на случаите с астма – 25 ученици (22,32%), следвани от епилепсия 10 ученици(8,93%), инсулинозависим диабет - 8 (7,14%), други поведенчески и емоционални разстройства – 5 ученика (4,46%), четири случая с по три ученика с аутизъм, ДЦП и артрит. Следват случаи на слепота, хипертония, глухота, таласемия, ехинококоза, хидроцефалия, вродени аномалии и др. – 52 случая общо (46,42%).

ИЗВОДИ:

1. Анализът е изготвен на база предоставените данни от профилактични прегледи с обхват под 100% (без три учебни заведения, поради липса на медицински специалист).
2. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на децата посещаващи детските заведения в област Силистра през 2020/2021г. е сравнително висок - 97,43%. Понисък спрямо останалите общини остава обхвата на децата в община Кайнарджа, където се отчита намаление с три пункта в сравнение с предходната година (от 77,65% през

2019/2020 на 74,65% през 2020/2021г.) Причините за по-ниския обхват на профилактичните прегледи в някои общини на областта за учебната 2020/2021 г. са комплексни и към тях отношение имат родителите, личните лекари на децата, както е не добрата комуникация между отделните структури. В тази връзка РЗИ-Силистра ще продължи активно да работи по проблема с оглед постигане на 100% обхват на децата от всички общини с профилактични прегледи, което е гаранция за ранно откриване на заболявания и своевременно лечение.

Прави впечатление непълната корелация на данните за новооткритите заболявания, подлежащи на диспансерно наблюдение и броят на фактически диспансеризирани деца.

3. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на учениците посещаващи учебните заведения в област Силистра е 94,65%, като с по-нисък обхват, спрямо останалите общини на област Силистра е община Кайнарджа. Отчитат се 322 ученици без извършен профилактичен преглед, което е 3,64% от общо не прегледаните ученици в област Силистра.
4. При регистрираните заболявания преобладават болестите на дихателната, зрителната, обмяната на веществата(затлъстяване), нервната система, вродени аномалии и др.
5. Независимо от епидемичната обстановка на медицинските специалисти е оказана методична помощ и се дават указания за попълване на формулярите, но все още има некоректно попълнени таблици. Най-често срещаният пропуск е, че се попълва само броят на децата и учениците, но не навсякъде се вписва броят на прегледаните. В част от случаите не се отбелязва правилно или липсва броят на децата и учениците с болести, подлежащи на диспансеризация. Това налагат допълнително да се изисква липсващата информация, която се отразява на съответните показатели.
6. При създалата се епидемична обстановка РЗИ предостави възможност на избор за изпращане на схемите за анализ на здравословното състояние на деца и ученици на място и по електронен път, което улесни медицинските специалисти.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

За намаляване на заболяванията при децата и учениците е необходимо да се работи по-активно в посока към:

- Повишаване на двигателната активност и закаляване на децата и учениците;
- Контрол и мерки по отношение на здравословното хранене на подрастващите, в съответствие с физиологичните норми и изискванията на наредбите за хранене;
- Осигуряване на ергономична училищна мебел, съобразно ръста на децата в различните възрасти, което е едно от условията за профилактиката на гръбначните изкривявания;
- Осигуряване на осветление, съответстващо на хигиенните норми и намаляване престоя пред телевизорите и компютрите – от голямо значение, за да се намаляват зрителните нарушения в детската и ученическа възраст;
- Осигуряване и спазване на оптималната учебна натовареност чрез правилно съставяне на седмичните разписания и балансиране на учебна заетост, активна почивка и спорт;
- Включване на дейности за намаляване на рисковите поведенчески фактори – тютюнопушене, употреба на алкохол, нездравословно хранене и ниска двигателна активност.

Затлъстяването ежегодно бележи известен ръст, с което се потвърждава, че децата не се хранят здравословно, консумират повече въглехидрати, в менюто често липсват пресни плодове и зеленчуци.

В създалата се извънредна епидемична обстановка в страната от месец март 2020 г. и въведената електронна форма на обучение при децата и учениците, двигателната активност е намаляла съществено. Преобладава времето пред електронни устройства (смарт-телефон, компютър, телевизор и др.).

По-големият брой деца със смущения в зрението, вероятно се дължи, както на по-доброто им обхващане с профилактичните прегледи, където се диагностицират, така и на неергономичната учебна мебел в класните стаи и кабинети и не на последно място времето прекарано пред екраните на електронните устройства.

Небалансираното хранене, замърсеността на околната среда, натоварените учебни програми и стресовите ситуации в учебната и околна среда допринасят за алергизацията и намалената резистентност на детския организъм към различни патогенни и химични фактори.

Мерки, които могат да се предприемат за подобряване на здравословното състояние на децата и учениците:

От медицинските специалисти в детските и учебни заведения:

- да организират и провеждат мероприятия за здравословно хранене и превенция на отклоненията в хранителното поведение;
- да участват активно в изготвянето и контрола на седмичните менюта, както и в избора на доставчик на хранителни продукти и храни;
- да участват активно с директорите в изготвянето на седмичните учебни разписания в училищата и да упражняват вътрешен контрол за правилното организиране на дневния режим в детските заведения.
- да участват във всички спортни мероприятия с децата и учениците, за повишена двигателна активност и превенция на проблемите свързани с наднорменото тегло.
- да информират родителите за необходимостта от предоставяне на информация за проведените профилактични прегледи на децата и учениците, да повишат високателността си за предоставяне в срок на талоните от профилактични прегледи с ясни и точни диагнози, в съответствие с изискванията на Наредба № 8 за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ бр. 92 и 93 от 2016 г.).

От ръководствата на учебните заведения:

- да мотивират за работа медицинските специалисти в ръководените от тях учебни заведения;
- при записването на децата в детските заведения и училища, да изискват от родителите да предоставят необходимата здравна документация;
- да се спазват изискваният в ***Наредба № 9 за здравно-хигиенните изисквания при използването на персонални компютри в обучението и извънучебните дейности на учениците (ДВ бр.46/07.06.1994г.)***, като медицинските специалисти активно да информират родителите и учениците за необходимостта от контрол на зрението един път годишно от лекар специалист.
- да съдействат активно за пълноценното използване на наличната спортна база, като същата се поддържа в добро хигиенно състояние и се оборудва с подходящи уреди и съоръжения;
- да организират мероприятия за учениците в спортни секции и клубове по интереси.
- Организиране и провеждане на редовни занимания по лечебна физкултура за децата и учениците с гръбначни изкривявания и затлъстявания, които да се осъществяват под

ръководството на кинезитерапевт или рехабилитатор.

- да съдействат за пълноценно използване на спортната база и да организират мероприятия сред природата в извън учебно време за подобряване на физическата активност на подрастващите.

Дата: 17.06.2021г.
РЗИ-Силистра
ОЗ

Изготвили:
Красимира Кръстева - гл. експерт в Д
Анжела Генова – гл. експерт в Д ОЗ